

# PĚCHOTNÍ ROZHLEDY

*Redaktor: Podplukovník pěch. Adolf Hálka.*

ÚNOR 1937.

Plukovník gšt. Jan Heřman:

## Systémy obranného postavení.

Obranné postavení, nehybné ve valné většině svých složek, je vydáno iniciativním zásahům útočníka. Útočník před útokem rozrušuje obranné postavení palbou a tím snižuje plánovitě připravenou sílu odporu osádek; za útoku připouští co nejpozději osádky k palbě a ztečí je i předstihuje. V zájmu překvapení se zřekne nepřítel i přípravy palbou a vyrazí přímo k útoku, zejména za podpory ÚV.

Obranné postavení musí tedy překonat dvojí úsilí útočnickovo, jednak jeho palby — od paléb při zjednávání dotyku až do přípravy útoku —, jednak jeho vlastní útok.

Odolávání palbě uvádí obranné postavení do trpného stavu, kdy osádka často nemá možnosti palbu opětovat; kryje se a přechází útočnou palbu. Je odkázána jen na nepřímou ochranu svého dělostřelectva a snad ještě sousedů.

V okamžiku však, kdy útočná palba ustane a kdy osádka zahájí přímou palbu do blízkých shluků útočícího nepřítele, přecházejí veškeré výhody ničivého účinku zbraní na stranu obránce.

Aby však došlo k této pro obránce výhodné situaci, musí být splněny dvě podmínky:

- 1) že obranné postavení a jeho osádky překaly přípravné umlčování útočnickovy palby v stavu poměrně neporušeném a

- 2) že se osádky mohly včas vzchopit k obraně proti útoku.

Palbou rozrušené obranné postavení a vyrazivším útokem překvapené osádky mohou se jen chabě bránit; zničené části obranného postavení nejsou už vůbec žádnou překážkou pro útočný postup.

Nestačí rozvrhnout dokonalý plán obranných paléb, není-li tento plán vsazen do takového systému obranného postavení, který skýtá oprávněné naděje, že v stavu poměrně neporušeném přetrvá ničivou a umlčovací palbu a že co nejlépe obstojí před útokem s překvapením. Je pak skutečně lépe upustit od theoretické dokonalosti plánu obranných paléb, než připravit t. zv. neproniknutelné pásmo palby, které však nepřítel může snadno rozrušit, dříve než vyrazí k útoku; nejde o to, palby připravit, nýbrž o to, uskutečnit je v rozhodné chvíli potřeby. Palba není něco, co by existovalo samo o sobě, palba závisí na existenci určité osádky, která ji provádí. Zanikne-li osádka, zanikne i palba.

Které jsou však podmínky, aby osádky obranného postavení — mluvíme o postavení hlavním — přetrvaly umlčovací palbu v stavu co nejméně porušeném?

Jako první podmínka se nám namane snaha zvýšit odolnost obranných prací proti účinkům střel. Je však zřejmo, že za obrany improvizované v pohybné válce jsou takové úpravy obranných prací položeny meze. Jen při budování stálých opevnění v míru možno vynaložit dostatek mate-

riálu a hlavně času, aby odolnost těchto opevnění získala náležitě vysoký stupeň. Ale víme, že přes to je ochrana stálých opevnění ještě zdůrazněna pečlivým utajením polohy, zařízení i systému. Za světové války byl potvrzen poznatek, že každý zjištěný cíl, i sebe odolnější, byl za dané účinnosti zbraní vydán zničení anebo aspoň účinnému umlčování. Je též příznačné, že ke konci světové války dávala vojska přednost skrytému umístění před nápadnými kryty; spleť zákopů bylo vlastně využíváno k zastření skutečného umístění osádek.

Znesnadnit nepříteli zjištění rozmístěných osádek a tím i jejich přípravné umlčování je tedy další podmínkou pro uplatnění snahy, aby osádky zůstaly co nejlépe uchovány; podmínka to, které v improvizované obraně možno a nutno dát přednost před zvyšováním odolnosti krytů.

Nejobtížněji lze tuto podmínku splnit v přehledném terénu, zvláště tehdy, má-li nepřítel výhodné stálé pozemní pozorování. Za těchto okolností musíme použít všeobecně platného způsobu ochrany, který zakazuje hromadění nápadných cílů v pásmu pozorované palby vůbec. Rozložíme proto drobné prvky obranné organizace nejen do šířky, nýbrž především do hloubky plochy, a to do té míry, pokud vzájemná podpora těchto prvků palbou, jakož i jejich soběstačnost k odražení přímého útoku neklesne pod přípustnou mez. Drobné obranné prvky lze pak ještě jak polohou v terénu, tak i technickými prostředky poměrně snadno zastřít.

Též útoku se strany ÚV. jsou obráncovy prostředky více vydány, jsou-li nahromaděny na omezeném prostoru, než jsou-li rozloženy v drobné prvky na rozsáhlé ploše, takže ÚV. je musí jednotlivě zjišťovat a na ně zvláště najíždět. Rovněž bojovými chemickými látkami lze snáze působit proti nepříteli na omezeném prostoru než na hluboké ploše.

Zatím vyslovujeme jen zásadu; v pozdější části této studie budeme mít příležitost blíže osvětlit konkrétní uplatnění této zásady v rámci systému obranného postavení. Uznáváme již napřed, že se nám při důsledném uplatnění uvedené zásady snad nepodaří vytvořit pásmo palby s hustotou poměrně největší — jen co do hustoty, souvislost i hloubka palby zůstane zachována! —, avšak nespolehneme, jak už řečeno, na palby připravené, nýbrž na palby, které lze uskutečnit. Ostatně jde o přehledný terén, v němž možno využít dostřelu zbraní i rasantnosti palby a v němž se uplatní jako nejúčinnější druh palby soustředěná palba pozorovaná.

V té míře, v jaké se terén více člení a v jaké se stává pro pozorování se strany nepřítele méně přehledným a zároveň i méně sjízdným pro jeho ÚV., možno a nutno obrannou sestavu více zhustit. Stane se tak — ovšem až do určité meze — sice na újmu hloubky obranného postavení, avšak zároveň v zájmu zhuštění vlastní palby, což je v členitém a méně přehledném terénu příkazem nutnosti.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že není jednotného typu pro systém obranného postavení. Tímto poznatkem jsme došli k nové významné podmínce, která může nepřítele desorientovat v zjišťování obranné sestavy. Záleží v proměnlivosti systému obranného postavení. Zatím jsme tuto proměnlivost zjistili v odstupňování různé hustoty a různé hloubky obranného postavení. Jak však hned dále shledáme, může se týkat ještě i jiného hlediska.

Zjištění se strany nepřítele a tedy i přípravnému rozrušení jsou nejvíce vydány čelní prvky obranného postavení, s nimiž nepřítel zjednal těsný dotyk a které vlastně již při zjednávání dotyku jsou v stadiu obranného boje. Čelní prvky jsou ovšem vydány i nejmohutnějšímu útoku, který mohl být připraven do nejmenších podrobností a který je prováděn svěžími vojsky přímo z východiště. Konečně jsou tyto prvky vydány též útoku s překvapením, zejména se strany ÚV., aniž snad nepřítel vůbec použil přípravných paleb.

Vzhledem k této nezbytně exponované situaci nejčelnějších prvků obranného postavení není oprávněna naděje, že se vždy podaří zastavit útok již před samým čelem obranného postavení, zvláště jde-li o útok doprovázený ÚV. Nezbyvá než se smířit s tím, že útok může a asi i bude mít nějaký počáteční a místní úspěch. Ale nesmíme dovolit úspěch rozhodný; útok musí být zastaven a spoň v hloubce obranného postavení. Pro tento úspěch obrany je naděje již oprávněna, neboť útok postupně slábne, kdežto obrana — ovšem při volbě účelného systému — má se postupně zesilovat. Snad všichni účastníci světové války jsou za jedno, že první úspěch útoku byl získáván poměrně snadno, avšak brzy nastal mnohem obtížnější úkol, pronikat obranným postavením.

Z toho plyne, že čistě lineární systém obrany je při dnešní účinnosti zbraní již definitivně odbyt, při čemž však nutno pojem „čáry“ chápat ještě v určitém plošném rozměru. Dále vyplývá, že zpravidla není účelné nahromadit valnou část obranných prostředků v samé čelo obranného postavení a vydávat je tím nejsnazšímu zjištění a přípravnému rozrušení, nejmohutnějšímu útočnému úderu, útoku s překvapením a útoku ÚV., zkrátka vydávat je nejpravděpodobnějšímu úspěchu nepřátelského útoku. Nehledíc k tomu, že nahromaděné síly jsou velmi zranitelné, nejsou ani nejsilnější osádky a jejich palby s to, aby vyvážily zásadní výhody útoku, které vyvírají z iniciativní volnosti ve výběru času, prostoru i prostředků útoku a které se nejmohutněji uplatní právě na nejčelnějších prvcích obráncových.

Jen v terénu zcela nepřehledném, na př. v rozsáhlém lese, pod záštítou vydatné přírodní překážky a p. mohou být podmínky k útoku s překvapením a za doprovodu ÚV., nebo i podmínky k přípravnému umlčování obranného postavení pro nepřítele tak nepříznivé, že obránce smí spoléhat na zastavení útoku již před čelním okrajem obranného postavení. V tomto případě může pak obránce umístit valnou část svých prostředků v samé čelo obranného postavení.

Došli jsme tím k dalšímu způsobu možné, ba nutné proměnlivosti v systému obranného postavení, k proměnlivosti v poloze valné části obranných prostředků uvnitř obranného postavení a v jeho hloubce. Podle terénu a — předesíláme — i podle taktické situace může valná část obranných prostředků být umístěna buď v čelo obranného postavení nebo uvnitř obranného postavení nebo až na jeho zadním okraji.

Volnost a pružnost ve volbě systému obranného postavení je základní a tím i nejdůležitější podmínkou, jak může obránce klamat a překvapit útočícího nepřítele. Nepřítel neví schematicky již napřed, co ho za útoku čeká, a kromě podrobností obranného postavení musí zjišťovat i jeho systém; snad si tuto otázku vyjasní až za samého útočného boje, a tehdy zajisté již k své škodě. Pružnost ve volbě mezi různými

systémy obranného postavení umožní přizpůsobit se co nejtěsněji danému terénu, jinými slovy terénu co nejdokonaleji využít; v této možnosti je však síla obrany. Pružnost ve volbě systému obranného postavení uvolní konečně i pro obranu onu možnost iniciativy, která jest jinak zdrojem převahy pro útok.

Odvozené závěry nutno mít stále na mysli, přikročíme-li nyní k charakteristice konkrétních obranných systémů.

\*

Hlavní postavení podle našich předpisů je budováno na podkladě systému obranných pásem. P—I—2 praví v čl. 255: „Hlavní postavení obsahuje vždy pásmo hlavního odporu a pásmo záchytné. V důležitých prostorech, kde odolnost obrany vyžaduje více obranných pásem, je zřízeno ještě pásmo střední.“

Nejčelnější pásmo, pásmo hlavního odporu je, jak uvádí čl. 256, nejdůležitější částí hlavního postavení; je nejsilněji vybaveno prostředky, a na něm — jak sám název říká — má být kladen hlavní odpor.

Především, že předpisy znají též odchylky, a to jak od pásmového systému hlavního postavení, tak i co do umístění valné části obranných prostředků uvnitř hlavního postavení a v jeho hloubce. O těchto odchylkách bude řeč později. Nejprve však budeme zkoumat pravidelně používaný systém hlavního postavení; provedeme rozbor obranného pásma jako prvku tohoto systému a pak budeme charakterisovat celý systém hlavního postavení jako kombinace obranných pásem s těžištním pásmem v čele.

\*

Obranné pásmo vzniká požadavkem a snahou vytvořit přehradu souvislé, husté a hluboké palby. Dostáváme dva rovnoběžné a přilehlé pruhy terénu: pásmo palebné přehrady a pásmo osádek (viz na příklad P—I—2, čl. 109, první tři odstavce). Obě pásma se stýkají na čáře, která je zároveň vnitřním okrajem palebné přehrady i čelním okrajem obsazeného pásma. Rozdělení souboru paleb a souboru osádek v dvě rovnoběžná, přilehlá pásma je tedy podstatou systému, jež můžeme nazvat systémem obranného pásma.

Aby bylo dosaženo spolehlivě souvislé, co nejhustší a co nejhlubší palebné přehrady, bylo by žádoucí umístit co nejvíce zbraní k samému čelu obranného pásma. Zbraně s plochou drahou střely mohou nejlépe působit tehdy, jsou-li umístěny na úrovni vedle sebe. Nepřekážejí si navzájem a každá z nich má největší volnost manévru palbou; metného prostoru palby a dostřelu zbraně je využito v plné míře. Takové umístění zbraní by však vedlo k přílišnému zhuštění osádek na jediné čáře, vedlo by k čistě lineárnímu systému, ke kterému by měl útočník velmi snadnou možnost přípravného palebného umlčování a průlomu útočným úderem.

Je tedy určitým ústupkem ve vlastnostech palebné přehrady, anebo je aspoň ztížením podmínek k dosažení těchto vlastností v plné míře, jsme-li nuceni upustit od výhodnějšího umístění zbraní na úrovni a rozložit je do hloubky pásma. Pro zbraně umístěné v hloubce pásma se tím jeví úbytek v metném prostoru, v stupni bočního směru palby i ve volnosti manévru palbou; možnosti přestřelování a prostřelování nejsou všude snadno

uskutečnitelné. Hloubka obranného pásma je tedy jakýsi kompromis mezi snahou umístit maximální počet zbraní, živících touž palebnou přehradu, a mezi nutností aspoň minimální ochrany, hledané v umístění zbraní do hloubky.

O hloubce obranného pásma rozhoduje ovšem i terén. Je-li terénní profil vydatý, vyskytují se větší možnosti přestřelitelnosti, a lze proto použít větší hloubky osazeného pásma, ovšem na újmu rasantnosti palby. Naopak při vypouklém terénním profilu se zkracuje výstřel, pročež nutno umístit zbraně blíže k čelu obranného pásma neboli zúžit pásmo.

Abychom si v spleti uvedených hledisk vytvořili konkrétní představu o hloubce obranného pásma, odvolajme se prostě na předpis P—I—2. Tento uvádí v čl. 256 o pásmu hlavního odporu: „Je hluboké asi 200 m.“ Osádkou tohoto těžištního pásma jsou roty praporů čelního sledu a — podle P—II—1, čl. 419 — asi dvě třetiny těžkých kulometů těchto praporů zasazených na pásmu hlavního odporu a na středním pásmu.

Přikročíme-li nyní k charakteristice bojové činnosti, kterou obranné pásmo za nepřátelského útoku plní, třeba si uvědomit závěry z úvodní stati.

Obranné pásmo se jeví útočníkovi jako hustě obsazený pruh terénu, který má — při své bočné souvislosti — značnou šířkovou rozlohu, ale jen nepatrnou hloubku. Útočník má tím výhodné možnosti soustředit palbu na omezený prostor, na prostor, který si útočník libovolně vymezil do šířky, a který si obránce sám omezil do hloubky. Útok vyráží pak z čáry, která je rovnoběžná s obranným pásmem, a vyráží tedy současně k hromadnému úderu. Po proniknutí pásmem hlubokým pouhých oněch 200 m — tuto hloubku zvláště ÚV. brzy překoná — je obranné pásmo prolomeno.

Útočníkovi se tedy nasýtkají velmi příznivé podmínky velkoryse jednoduché kombinace soustředěné palby a hromadného útoku v libovolně širokém útočném pásmu, ale jen do nepatrné hloubky.

V míře, v jaké jsou zasažitelné osádky obranného pásma, je ohrožena i jejich palebná činnost.

Útočník pokryje obranné pásmo palbou a využije jejího umlčovacího účinku, aby se přiblížil na bezpečnostní vzdálenost. Ovšem ani obránce nezůstane nečinným. Ale, co se týče obranného pásma, palbou postiženého, můžeme zajisté zjistit, že palby tohoto pásma mlčí; osádky se kryjí.

V dané lhůtě, kterou si útočník sám určil, přenes se jeho palba z obranného pásma do hloubky a útok vyráží. Útočník je již snad na pouhou bezpečnostní vzdálenost, ale ještě se dere co nejrychleji vpřed, neboť ví, že tím snáze získá úspěch.

Obránce teprve zjišťuje, že nepřátelská palba ustala. Musí vyrazit z úkrytů, zběžně se orientovat a uspořádat, chopit se zbraně a zahájit palbu; každá vteřina nyní rozhoduje.

V jakém stavu budou však v té chvíli obráncovy palebné zbraně?

Část byla vyřaděna přípravnou palbou a navždy umlčena; nahrazovat ji v tomto okamžiku nelze (viz P—I—2, čl. 272). Jiná část zbraní byla předstižena ztečí a jí vyřaděna. Další osádky se chystají splnit plánovitý palebný úkol, avšak vidí v samé blízkosti nepřítele, řítícího se na ně; obracejí tedy zbraně proti němu a přijímají boj zblízka. Nehledíc k jiným frikčím, zbývá ostatní část osádek, která skutečně plní palebný úkol, určený jí podle připraveného rozvrhu palby.

Za těchto okolností nezůstane asi mnoho z připraveného rozvrhu palebné přehrady. Je porušena plánovitá hustota a snad i souvislost palebné přehrady, její hloubka však pozbyla významu, neboť jde především o to, zdolat toho útočníka, který provádí přímý útok a přímou zteč; pak teprve dojde na jeho další sledy.

Jako závěr můžeme opakovat, co již bylo výše řečeno: Jsou-li osádky obranného pásma snadně zasažitelné soustředěnou palbou s následujícím hromadným útokem, stává se jejich bojová činnost, t. j. hodnota palebné přehrady problematickou.

Naopak si však dovedeme představit, že neporušené a nepřekvapené obranné pásmo má velmi hodnotnou sílu odporu, ba, že obranné pásmo — ze všech možných způsobů obranné organizace vůbec — skýtá nejvydatnější projev obranných paleb; vyplývá to již z dříve vyličené genese obranného pásma. Jde však o to uchránit obranné pásmo před přípravným palebným umlčováním a před úplným překvapením. Podmínky k této snaze a příležitost k uskutečnění této snahy jsou dány:

1) za taktických situací, kdy nepřítel ještě nemohl provést přípravy k útoku, tedy za zjednávaní dotyku a brzy potom;

2) za taktických situací, kdy útočník už nemohl provést důkladné přípravy k útoku a kdy útok už přešel do stadia improvisace, tedy leželi obranné pásmo v pozadí jiné obranné organizace, která útok již uvedla do onoho stadia improvisace;

3) za terénních situací, když nepřítel nemohl obranné pásmo přesně zjistit, tedy v nepřehledném a pokrytém terénu, při umístění obranného pásma na přivráceném svahu atd., obdobně i v noci nebo za mlhy;

4) ve většině uvedených případech mohou terénní nebo i umělé překážky chránit obranné pásmo před útokem s překvapením a poskytnout osádkám aspoň krátkou lhůtu, aby se mohly včas vzbudit k palbě. Význam překážek roste zejména při útoku ÚV.; překážky dané terénem mohou rozhodovat o nutné volbě průběhu i systému obranného postavení.

K charakteristice obranného pásma sluší ještě dodat, že se jeho bojová činnost projevuje jen do čela pásma, t. j. do pásma palebné přehrady. Mělkost obranného pásma nedovoluje improvisovat vydatné palby do prostorů v boku, a průlomem uvolněná křídla obranného pásma jsou velmi citlivá i na obchvaty drobného měřítka; ochranný zásah zvenčí se stává nezbytným.

\*

Obranné pásmo jest jeden z prvků, z něhož se skládá obranné postavení. Samo o sobě nemůže obranné pásmo ještě tvořit celé obranné postavení, protože by tím nevýhodně vynikl jeho lineární ráz. Z důvodů, o nichž byla dříve řeč, vyžadují podmínky moderního boje, aby obranné postavení bylo účelně do větší a řečneme hned —, do značné hloubky.

Přes účlenění i do značné hloubky musí však obranné postavení zachovat ráz jednotného organismu. To znamená, že se bojové funkce všech jeho částí — ve smyslu do hloubky vzato — musí projevovat v jednotném a tím i mohutném projevu obranného boje. Z této nezbytné vlastnosti vyplývá přímo definice obranného postavení:

v hloubce prostoru vymezený souhrn obranných organisací, které jsou s to anebo které jsou určeny k tomu, aby své bojové funkce sjednotily k zastavení útoku a k udržení terénu, tvoří celek obranného postavení.

Z důvodů terénních a technických, neméně i z důvodů hospodárního využití prostředků nelze však žádat, aby se sjednocené bojové funkce všech obranných organisací projevovaly v stejné mohutnosti na celé hloubce obranného postavení; nelze to žádat v stejné míře, jako i v šířkovém smyslu rozeznáváme těžiště s poměrně nejsilněji organisovanou hodnotou odporu od mezilehlých úseků s úsporněji vybavenými prostředky. I v hloubkovém smyslu vykazují tedy obranné postavení určitý pruh, v jehož prospěch se soustřeďují bojové funkce z celé hloubky obranného postavení. Tento pruh má tím význam těžiště v smyslu hloubkovém; zbývající části v hloubce obranného postavení se k němu pojí svou bojovou služebností.

Bojové funkce jednotlivých obranných organisací se projevují především palbou a protiútoky. Bojové služebnosti k těžištnímu pruhu se projevují na př. jeho ochranou proti překvapení, tedy jeho zajištěním, dále přispěním k jeho zastření, předběžným rozkladem nepřátelského útoku, dočasným přehrazením vniknuvšího nepřítele, palebnou podporou protiútku řízeného k novému získání ztracené části těžištního pruhu a p.

Valná část paleb, hlavní důraz protiútoků a přednostní zřetel v služebnostech právě uvedených musí být soustředěny v prospěch těžištního pruhu.

\*

Nyní získané závěry pro soustavu obranného postavení, jakož i dříve uvedené podmínky, které jsme si vyvodili pro pravděpodobnost anebo vůbec pro možnost úspěšného používání obranného pásma, platí zajisté i pro hlavní postavení, které podle našich předpisů obsahuje dvě až tři obranná pásma s nejsilnějším a tudíž těžištním pásmem v čele postavení.

Je-li pásmo hlavního odporu — tato „nejdůležitější část hlavního postavení“ (P—I—2, čl. 256) — skutečně těžištním pásmem celého postavení, musíme zajisté předpokládat, že na něm má být sveden nejušlostnější obranný boj a že se bojové funkce týlních pásem soustřeďují svým hlavním zřetelem v prospěch tohoto obranného boje. Je dále jen požadavkem důslednosti — a v důslednosti je systém i síla —, že těžištní pásmo chceme trvale uhájit, byť i bylo vystaveno v samé čelo hlavního postavení.

Za uvedených předpokladů nutno však klást tyto požadavky:

1. Co nejvíce zbraní z hloubky hlavního postavení musí působit do hlavní palebné přehrady položené před pásmo hlavního odporu. Příslušné ustanovení v P—II—1, čl. 71, rozvedené dále v článku 258 a 427 a naznačené i v P—I—2, čl. 111, 262 a 772, nutno co nejvýrazněji zdůraznit. Třeba si ovšem uvědomit obtíže, které tomuto požadavku klade mnohdy terén; bude to obvykle jen vydutý tvar terénního profilu v rozloze od vnějšího okraje hlavní palebné přehrady po záchytné pásmo — jinými slovy umístění hlavního postavení s hlavní palebnou přehradou do terénního a palebného celku —, které př-

chotním zbráním s plochou drahou střely umožní toto působení z hloubky. Bude tedy častým a výhodným případem, že hlavní palebnou přehradu a čelní obranné pásmo třeba umístit na přivráceném svahu.

2. Od vnějšího okraje hlavní palebné přehrady po záchytné pásmo musí být zajištěna souvislost paleb z hloubky hlavního postavení; hlavní palebná přehrada a vnitřní palebné přehradu tvoří místní zhuštění tohoto souvislého souboru paleb. I co do tohoto požadavku — který je ostatně jen odlišným pojetím předešlého požadavku — mělo by být ustanovení v P—I—2, čl. 255 (poslední věta) důrazně vyjádřeno. Uvykli jsme si sice klást požadavek na souvislost palby v bočním smyslu; v stejné, ne-li ve větší míře nutno však klást požadavek na souvislosti palby z hloubky hlavního postavení, tedy ze směru, který je protilehlý útočnému směru nepřítele. Nikoliv jen pruh palebné přehrady, nýbrž systém souvislých paleb v hluboké ploše je s to, aby zastavil útok nepřítele, zejména útok, vedený s rychlou průbojností s pomocí ÚV.

3. Hlavní úsilí připravených i improvizovaných protiútoků musí být řízeno na nové získání ztracených částí pásma hlavního odporu. Příslušná ustanovení P—I—2, čl. 262, 274, 723 tento požadavek přímo nevyjadřují. Je-li však pásmo hlavního odporu prolomeno, nelze od středního nebo záchytného pásma očekávat více než dočasný odpor. Třeba zásahu zvenčí, aby se situace napravila. Toho lze dosáhnout buď zesílením týlních pásem a obsazením přiček, anebo protiútokem řízeným k získání ztracené části pásma hlavního odporu. První způsob není zajisté spolehlivý pro obtíže při provádění pod tlakem času a v nebezpečí přímého nepřátelského útoku. Zbývá druhý způsob jako mohutnější a aktivní prostředek, který vyplývá i z uvedené již důsledné snahy uhájit ten pruh terénu, na jehož obranu bylo i v pasivním smyslu vynaloženo nejvíce sil.

Všechny tři uvedené požadavky musí být splněny, aby několik obranných pásem rozmístěných do hloubky zasluhovalo jména uceleného hlavního postavení. Jinak jde o izolované lineární odpory, které může útočník výhodnou kombinací palebných soustředění a útočných úderů jednotlivě a postupně zdolávat.

Ptáme-li se ještě, jaký účel a úkol mohou mít týlní obranná pásma, pásmo střední a pásmo záchytné, jde zajisté o bojové služebnosti pásma hlavního odporu, jako pásmu těžištnímu. Tyto služebnosti dostanou svůj ráz tím, že střední a záchytné pásmo leží za pásmem hlavního odporu. Účelem těchto týlních pásem pak bude:

1) pojmout zbraně, které z hloubky postavení pálí do hlavní palebné přehrady a podle možnosti i před ní;

2) zajistit souvislost paleb z hloubky postavení a tím aspoň dočasný odpor proti nepříteli, který vnikl do pásma hlavního odporu nebo i do středního pásma;

3) zajistit východiště a pak i palebnou podporu protiútoků, majících za cíl zmocnit se ztracené části pásma hlavního odporu.

Přikročíme-li k organizaci týlní části hlavního postavení podle těchto hledisek a požadavků, aniž jsme předpokládali nějakým stanoveným vzhledem, není nutno vytvořit právě jedno až dvě obranná pásma, jež by mohla být nazvána záchytným nebo středním pásmem. Snad dostaneme spíše soubor

ohnisk odporu, rozmístěných se zdánlivou nepravidelností v hloubce plochy, tu hustěji, tam řidčeji uskupených, tu menších, tam zas větších a snad i se vzhledem kratšího pásma, které však právě nemusí být rovnoběžné s čelním obranným pásmem. Shledáváme, že jsme „objevili“ nový druh, nový prvek obranné organizace — vedle známého již obranného pásma — který můžeme nazvat obrannou plochou a s kterým se budeme ještě podrobněji zabývat.

\*

Zbývá nám ještě, abychom na systém našeho hlavního postavení aplikovali podmínky, za kterých — jak jsme si vyvodili — možno obranného pásma použít s vyhlídkou na úspěch. Tyto podmínky platí zajisté v plné míře pro systém hlavního postavení, které je budováno z postupných obranných pásem a má těžištní pásmo v čele.

Řekli jsme, že obranného pásma možno použít jako přehradu proti útoku, který nemohl být nepřítelem ještě dostatečně připraven, a zvláště ovšem jako přehradu proti zjednávaní dotyku s nepřítelem. Co se týká hlavního postavení, určeného k trvalé obraně, nemůžeme se však spokojit tak omezenou bojovou funkcí; hlavní postavení musí vzdorovat i nejlépe připraveným a důrazně provedeným útokům.

Řekli jsme ještě, že obranné pásmo může projevit svou značnou hodnotu odporu tehdy, narazí-li na ně útok v stadiu rozložení. Tato podmínka se ovšem neuskuteční na čelním obranném pásmu, které je vydáno prvnímu útočnému úderu. Mohla by se snad uskutečnit na zadních pásech, ale ta mají již slabší hodnotu odporu a nemusí tedy odolat ani slabšímu útoku. Ostatně bychom snahu, která by chtěla rozložit útok těžištním pásmem a zastavit jej slabě vybavenými pásmy, nemohli označit za plánovitou a rozumnou; reálnější je zajisté snaha opačně usměrněná.

Před hlavním postavením a tedy před jeho čelním a těžištním pásmem bývá však organizováno ještě postavení předních stráží, které by za určitých předpokladů mohlo působit na rozložení nepřátelského útoku a uskutečnit tak podmínku námi požadovanou; P—I—2 v čl. 261 a 269 uvádí též tento úkol předních stráží. Musíme si však uvědomit, že postavení předních stráží s jediným svým obranným pásmem — pásmem odporu (P—I—2, čl. 261) — může klást jen jednorázový dočasný odpor. Tím může sice na nepříteli vynutit útok, ale nemůže pak tento útok rozložit. Po ústupu předních stráží nepřítel následuje, zjedná dotyk s hlavním postavením a jeho útok na toto postavení jest již nově založenou a připravenou akcí; boj předních stráží zůstal jen předehtou. Rozložení útoku nezpůsobí lineární a jednorázový odpor dočasného trvání, nýbrž odpor rostoucí síly, rozmístěný souvisle do hloubky prostoru, jinými slovy: odpor v obranné ploše.

Řekli jsme dále, že se obranné pásmo osvědčí v takové terénní situaci, kde je nepřítel obtížně zjišťuje a kruší přípravným palebným umlčováním, probíhá-li tedy obranné pásmo méně přehledným terénem anebo na převráceném svahu. I tato podmínka platí ovšem pro systém hlavního postavení, které se skládá z obranných pásem s těžištním pásmem v čele. Velmi nepřehledný terén, na př. les neb osada, změny však celkový vzhled hlavního postavení jak co do čelního pásma, tak i co do zadních pásem. U čelního pásma se nedostává možnosti využít paleb přes vzdálenost 100—200 m, což nutno nahradit hustotou a nejtěsnější souvislostí paleb

pěchotních zbraní. U zadních pásem chybí služebnost zbraní působících do hlavní palebné přehrady a zbývají jen ty služebnosti, které se týkají přípravy a provedení protiútoků; avšak i zde půjde jen o protiútoky malých rozměrů, neboť viditelnost snižená na 120—80 m zmenšuje i manévr úměrně k „terénnímu celku“ takto omezenému. Máme tedy už co činit s jiným typem obranného postavení.

Konečně jsme požadovali, aby obranné pásmo bylo chráněno vydatnou překážkou přírodní. Proti nepříteli, který vládne početnou ÚV., nezbyvá nic jiného, než aby průběh čelního těžištního pásma byl vázán takovými překážkami, jako jsou vodní toky, rybníky a močály,<sup>1)</sup> strže a strmé svahy, lesní parcely a osady. Těžištní obranné pásmo dostane tím i vzhled pásu seřaděných ohnisk odporu s mezerami, ovládanými palbou.

\*

Po rozboru, kterému jsme podrobili systém hlavního obranného postavení, jak je stanoveno našimi předpisy, poznáváme, že nejde o typ obranného postavení, kterého by bylo snad možno použít za všech podmínek, že nejde o všeobecně platný typ. Okolnost, že celé obranné postavení, zvláště týlní jeho část, je vybudováno výhradně z obranných pásem, jakož i okolnost, že těžištní pásmo leží v samém čele postavení, vyžaduje uplatnit určité, dříve uvedené podmínky terénní, taktické i konstruktivní, které z našeho hlavního postavení činí zcela speciální typ a systém. Zejména bude řídký případ, že by terén v týlní části postavení vyžadoval zřízení pásem; v převážné většině případů bude lépe vyhovovat systém obranné plochy.

Třeba ještě zdůraznit, že systém našeho hlavního postavení vyžaduje čistě aktivní pojetí obranného boje. Příčina je v tom, že těžištní pásmo je v čele postavení. Podaří-li se totiž útočníkovi proniknout hlavní palebnou přehradou do pásma hlavního odporu, musí úsilí obranného boje, jak jsme již dříve zdůraznili, ihned přejít k provádění protiútoků, neboť bychom již nevystačili s odporem na místě na slabých týlních pásmech.

Předpisy znají však i odchylky od pravidelně používaného systému hlavního postavení; tyto odchylky naznačují aspoň cestu k jiným systémům a dávají tak možnost uplatnit jistou proměnlivost v provádění obranného boje.

Nejpříznačnější z těchto odchylek jsou:

Předpis P—II—1 v čl. 73 praví: „Těžkým kulometům nejsou vymezena místa v jednotlivých pásmech obranného postavení, nýbrž s výhodou se umisťují kdekoli v prostoru mezi pásmem hlavního odporu až pásmem záchytným (v to). Brání se vždy na místě.“ Tímto ustanovením — které však, v praktickém provedení vzato, poněkud kontrastuje s čl. 419 — je učiněn průlom do čistě pásmového systému. Avšak toto ustanovení se týká jen těžkých kulometů, nikoli pěších osádek.

Předpis P—I—2 uvádí v čl. 260 předsunutá ohniska odporu jako „někdy výhodná“ opatření k získání bočních paleb před hlavní postavení.

<sup>1)</sup> Je nutno technicky vyzkoušet předpoklad překážek vodních toků, rybníků a močálů; některé poznatky ruských pramenů tyto překážky pro obojživelnou a střední útočnou vozbu popírají. (Pozn. red.)

Tímto ustanovením se tedy zavádí příležitostné používání obranné organizace, kterou má být nepřátelský útok oslabován dříve, než narazí na těžištní pásmo hlavního odporu.

Důrazněji je tato myšlenka vyjádřena v ustanoveních o „přeskupení obrany“, P—I—2, čl. 277, 770 a 817. Šlo by takřka o odlišný systém obranného postavení, kdyby přeskupení obrany nebylo míněno jen jako případná a dočasná improvisace až za samého dotyku s nepřítelem, nehledíc ani k tomu, že praktické provedení naráží na značné obtíže.

Přeskupení obrany záleží v tom, že se většina osádek a zbraní z pásma hlavního odporu přeskupí před vyražením nepřátelského útoku a co možná nepozorovaně do středního nebo záchytného pásma, zanechavši nejvýše třetinu svých sil (čl. 770) v dosavadním prostoru. Jako důvod tohoto přeskupení uvádí předpis hlediska, která jsme si již sami vyvodili na počátku své studie: „Zná-li nepřítel naše obranné postavení“, což „bude... ponejvíce tehdy, když nepřítel má výhodné podmínky pro pozorování pásma hlavního odporu a možnost, aby v něm snadněji zjistil a ničil naše zbraně a překážky, dříve než jeho útok vyrazí“ (čl. 277). Bojová funkce přeskupeného postavení je ta, že se v čelních pásmech vytvořená „ohniska odporu, šachovitě v terénu rozložená a palbou vzájemně spojená, ... brání na místě bez pomýšlení na ústup“ (čl. 770); „svádějí nepřítele do mezer, které jsou postřelovány dělostřelectvem a zbraněmi z pásma středního a záchytného, a rozkládají útok dříve, než narazí na zadní, silně obsazené pásmo, které útok zastaví“ (čl. 277). Toto „jádro obrany“ (čl. 770) musí být uhájeno. Nepřítel má být pak protiútokem odražen a pásmo hlavního odporu má být obnoveno (čl. 277).

Shledáváme tedy skutečně nový typ obranného postavení: těžištní obranná organizace — zajisté v tvaru obranného pásma — je uchýlena do pozadí postavení, kdežto v čelo tohoto postavení se klade jiná obranná organizace, která v předběžném rozložení nepřátelského útoku plní svou hlavní služebnostní funkci vůči těžištnímu pásmu. V tvaru této čelní obranné organizace již neshledáváme obranné pásmo, nýbrž poznáváme v něm systém t. zv. obranné plochy.

★

Již několikrát jsme se setkali s pojmem obranné plochy, jako se zvláštním prvkem obranné organizace vedle prvku obranného pásma.

Provedli jsme už rozbor obranného pásma a vyličili jeho bojovou funkci. Shledali jsme, že poměrně hustě obsazení na úzkém terénním pruhu pásma usnadňuje útočníkovi, aby zjistil osádky a krušil je přípravným palebným umlčováním, aby se přimkl na krátkou vzdálenost k pásmu, pokryl je hromadnou palbou a porušiv tak plánovitou mohutnost palebné přehrady vyrazil k hromadnému současnému útoku a aby proniknutím do malé hloubky zdolal již celé obranné pásmo. Označili jsme též ony taktické a terénní podmínky, za kterých je obranné pásmo přece s to, aby rozvinulo celou mohutnost své velmi vysoké hodnoty odporu.

Přikročíme-li nyní k rozboru podstaty a k vyličení bojové funkce obranné plochy, uvádíme nejdříve základní myšlenky,

podle kterých je budován tento zvláštní prvek obranné organisace. Tyto základní myšlenky jsou:

1) znesnadnit nepříteli zjištění osádek a znesnadnit mu plánovitě, zvláště však hromadné zdolávání osádek přípravným palebným umlčováním;

2) nespolehat na to, že nepřátelský útok bude vždy zastaven již před samým čelem obranného postavení, nýbrž přiznat silnému nepřátelskému útoku nezbytný výběh, při tom jej však rozkládat tak, aby mohl být snadněji zastaven;

3) přinutit nepřítele, aby rozdělil svůj útok na řadu současných, zvláště však postupných útočných manévruů drobného formátu, tím jeho útok rozložit a posléze i zastavit;

4) zřít se palebné přehrady, která je souvislá jen do šířky a v praktickém uplatnění jenom velmi málo hluboká, zato však klást důraz na souvislost palby a na postupnost místních odporů do větší hloubky, tedy do směru, který je protilehlý nepřátelskému útoku.

Systém obranné plochy znamená radikálně uskutečněnou myšlenku učenění obrany do hloubky a odmítá i kompromisní řešení této myšlenky, jak jsme je ještě shledali u systému obranného pásma. Hloubka prostoru se dostává do služeb taktického úkolu obrany. Již tímto svým ideovým podkladem se stává obranná plocha moderně pojatým systémem; systémem, který důsledně reaguje na rostoucí mohutnost palebných zbraní a na zvýšenou průbojnost útoku prováděného s ÚV.

Myšlenka obranné plochy není žádnou novinkou. Shledali jsme se s ní již v našem novém předpise P-I-2, v praktickém provádění vznikla však již za světové války, a to za bojů na ustálené frontě západního bojiště, kde systém obrany dosáhl zajisté již vyspělého stupně dokonalosti. V sešitě o zkušenostech z bojů rakousko-uherské armády na italském bojišti v červnu 1918 je na př. o útoku na obrannou plochu uvedeno: „Nejobtížnější práci koná pěchota za útoku v obranné ploše“, a sešit věnuje tomuto boji největší zřetel (viz K. u. k. Armeeeoberkommando, Chef des Generalstabes: „Erfahrungen aus den Junikämpfen 1918“). Jestliže jsme myšlenkovým rozбором došli k témuž systému obrany, který si vynutila i skutečnost válečná, je to důkazem, že jsme v rozboru šli správnou cestou.

U obranné plochy se již neshledáváme s odděleným souborem paleb a souborem osádek; není již přesného rozhraní mezi pásmem paleb a pásmem osádek, čímž se hloubka obsazeného pásma nezbytně zužuje. Celá osazená plocha — do libovolné hloubky — tvoří sama síť palby i síť místních odporů zároveň. V takovém stavu, v jakém se obranné pásmo po přípravném palebném umlčování octne s porušeným systémem a na velmi úzkém pruhu terénu, je obranná plocha vlastně již napřed, avšak s připravenou plánovitostí a v celé své rozsáhlé hloubce. Obranná plocha je tím v svém systému nezranitelnou.

Obrannou plochu tvoří ohniska odporu, rozmístěná v povšechně šachovité sestavě do šířky a do hloubky, která ovládají palbou mezery mezi sebou, mohou se navzájem palbou podporovat a provádět manévry palbou soustředěním na důležitá místa; jsou zařízení tak, aby se mohla bránit proti útoku s každé předpokládané strany a příslušná přírodní

nebo aspoň umělá překážka je má chránit před přímým nájezdem ÚV. Ohniska odporu se brání na místě bez pomyslení na ústup.

Ohnisko odporu tvoří zpravidla osádka jednoho družstva těžkých kulometů a jedné pěší čety. Podle úkolu a terénu mohou být sestavena slabší i silnější ohniska odporu; též stanoviště zbraní PŮV., minometů nebo doprovodných děl třeba vybudovat jako ohniska odporu s podobným smíšeným složením, rovněž tak stanoviště velitelství. K provedení připraveného protiútoků do ztraceného ohniska odporu, na jehož udržení se klade větší důraz, k náhradě ztrát v ohniscích odporu, k dodatečnému přehrazení určitého směru a pod., mohou být i uvnitř obranné plochy malé pohyblivé zálohy.

Mezery mezi jednotlivými ohnisky odporu — ve smyslu do šířky i do hloubky — jsou různě veliké podle menší nebo větší přehlednosti terénu a činí zpravidla 300 až 600 m. Hloubka celé obranné plochy se řídí podle jejího taktického úkolu a podle přehlednosti a schůdnosti terénu. Na př. obranná plocha, která má rozkládat silný nepřátelský útok, musí být nejméně tak hluboká nebo musí být tak vsazena do terénního profilu, aby nepřítel nemohl celou hloubku obranné plochy ovládat z jediné palebné základny svých pěchotních zbraní; obranná plocha, která leží za těžištním pásmem a pojímá zbraně, pálící před toto pásmo do t. zv. hlavní palebné přehrady, musí s vnějším okrajem hlavní palebné přehrady ležet ještě v témž terénním a palebném celku. Přehledný a schůdný terén (tankový) vyžaduje větší hloubky obranné plochy — ovšem při větších mezerách mezi ohnisky odporu, nepřehledný a méně schůdný terén dovoluje menší hloubku. V přehledném terénu může jeden pěší prapor obsadit obrannou plochu na úseku širokém 3 km do hloubky 1400 až 1600 m.<sup>2)</sup>

Sestava osádek v obranné ploše se neřídí vůbec podle nějakého schematického vzoru, jak je tomu na př. s požadavkem lineární bočné souvislosti při určování průběhu obranného pásma. Tím panuje u obranné plochy úplná volnost umístit jednotlivá ohniska odporu jenom podle jejich taktického a palebného úkolu, jakož i podle možností, jaké skýtá terén pro skyté umístění, pro ochranu před ÚV. a pro výhodný odpor na místě. Terénu lze tak co nejvýhodněji a nejvýhodněji využít; celá sestava obranné plochy zapadá dokonale do terénu. Volnost prostoru skýtá určitou pružnost i pro obranný boj a rozšiřuje možnost klamat nepřítele. Je-li to plánovitě připraveno, mohou na př. osádky určených ohnisk odporu uhnout před nepřátelskou palbou do záměnných stanovišť, osádky týlních ohnisk odporu mohou svá bojová stanoviště zaujmout až při vyražení nepřátelského útoku, po dobu dotyku možno naznačovat obsazení klamně upravených ohnisk odporu a p.

Nepříteli činí obtíže, aby zjistil všechny skryté místní podrobnosti a aby vycítil taktické a palebné úkoly, které jsou shrnuty v sestavě obranné plochy. Tím se mu ztěžuje taktická příprava útoku, zejména přípravné palebné umlčování. (Příště dále.)

---

<sup>2)</sup> Poznámka autora: Počítáno s 12 ohnisky odporu (6 kulometných a 6 pěchotních, tyto event. se zbraněmi PŮV. nebo s doprovodnou zbraní) v 3 řadách po 4 ohniscích odporu — schematicky vzato — s šířkou a hloubkou ohniska po 200 m (P-I-2, čl. 661) a s mezerami po 500—600 m.